

Кафедра економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Житомирського державного
технологічного університету

_____ проф. П.П. Мельничук
«__» _____ 2011 р.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

*для проведення фахових атестаційних випробувань при прийомі на
навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем "спеціаліст"
спеціальності 7.03050401 "Економіка підприємства" (за видами
економічної діяльності) та "магістр" спеціальності 8.03050401
"Економіка підприємства" (за видами економічної діяльності) напряму
0305 "Економіка та підприємництво"*

УХВАЛЕНО

на засіданні Приймальної комісії

Протокол № __ від «__» _____ 2011р.

Відповідальний секретар
приймальної комісії

_____ О.Г. Денисюк

Житомир - 2011

ЗМІСТ

1. Теми для підготовки до складання вступних іспитів для вступу з метою навчання та здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст та магістр.....	3
2. Зразок тестових завдань вступних випробувань для вступу з метою навчання та здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст та магістр.....	7
3. Структура екзаменаційної картки та критерії оцінювання.....	24
4. Рекомендована література.....	26

Павлова С.І., Кушніренко О.М., Бірюченко С.Ю. Освітньо-професійна програма для проведення фахових атестаційних випробувань при прийомі на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст” та “магістр” спеціальності “Економіка підприємства”. Житомир: ЖДТУ, 2011. – 29 с.

Рецензенти:

Данилко В.К., д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки ЖДТУ
Тарасюк Г.М., д.е.н., проф. кафедри економіки ЖДТУ

Методичний матеріал затверджений на засіданні кафедри економіки, протокол №9 від 11.12.2010р.

Навчальне видання

Освітньо-професійна програма для проведення фахових атестаційних випробувань при прийомі на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст” та “магістр” спеціальності “Економіка підприємства”.

Оригінал-макет виготовлено та віддруковано на кафедрі економіки ЖДТУ: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103

**1. ТЕМИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СКЛАДАННЯ ВСТУПНИХ
ІСПИТІВ ДЛЯ ВСТУПУ З МЕТОЮ НАВЧАННЯ ТА ЗДОБУТТЯ
ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ СПЕЦІАЛІСТ ТА
МАГІСТР**

Економіка підприємства

1. Теорії і моделі підприємства.
2. Основи підприємств.
3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми.
4. Зовнішнє середовище господарювання підприємства.
5. Структура і управління підприємством.
6. Ринок і продукція.
7. Прогнозування і планування діяльності підприємства.
8. Обґрунтування виробничої програми підприємства.
9. Персонал підприємства, продуктивність праці і оплата праці.
10. Інтелектуальний капітал.
11. Основний капітал.
12. Оборотний капітал.
13. Інвестиції.
14. Інновації.
15. Матеріально-технічна база виробництва і виробнича потужність підприємства.
16. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика.
17. Організація операційної діяльності.
18. Система забезпечення конкурентоспроможності продукції.
19. Витрати підприємства.
20. Товарна і цінова політика підприємства.
21. Фінансово-економічні результати суб'єктів господарювання.
22. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності.
23. Оптимізація бізнес процесів підприємств.
24. Сучасні моделі розвитку підприємств.
25. Економічна безпека підприємства.
26. Реструктуризація й санація підприємств.
27. Банкрутство й ліквідація підприємства.

Проектний аналіз

1. Проектний аналіз як методологія та навчальна дисципліна.
2. Концепція проекту.
3. Життєвий цикл проекту.
4. Концепція витрат і вигід у проектному аналізі.
5. Цінність грошей у часі.

6. Проектний грошовий потік.
7. Стандартні фінансові та неформальні критерії прийняття рішень.
8. Динамічний аналіз беззбитковості проекту.
9. Оцінювання і прийняття проектних рішень за умов ризику та невизначеності.
10. Маркетинговий аналіз.
11. Технічний аналіз.
12. Інституціональний аналіз.
13. Екологічний аналіз.
14. Соціальний аналіз.
15. Фінансовий аналіз.
16. Економічний аналіз.

Економіка та організація інноваційної діяльності

1. Сутнісна характеристика інновацій та інноваційних процесів.
2. Теоретичні засади та сучасні тенденції інноваційного розвитку економіки.
3. Державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності.
4. Інноваційна політика підприємства.
5. Управління інноваційними процесами.
6. Управління інноваційним розвитком підприємства.
7. Організаційні форми інноваційної діяльності.
8. Особливості створення інновацій і формування попиту на них.
9. Моніторинг інновацій та інформаційне забезпечення інноваційної діяльності.
10. Фінансування інноваційної діяльності.
11. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства.
12. Інноваційний проект: обґрунтування та реалізація.
13. Комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства.
14. Комерціалізація результатів інноваційної діяльності.

Планування і контроль на підприємстві

1. Сутність планування та особливості його на підприємстві.
2. Система планів підприємства.
3. Маркетингові дослідження, планування збуту і контролю продукції.
4. Виробництво продукції.
5. Оперативно-календарне планування і контроль.
6. Матеріально-технічне забезпечення виробництва.
7. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю.
8. Персонал і оплата праці.

9. Виробнича інфраструктура.
10. Витрати виробництва.
11. Фінансове планування і контроль на підприємстві.
12. Планування і контроль оновлення продукції.
13. Організаційно-технічний розвиток.
14. Бізнес-планування.

Стратегія підприємства

1. Стратегія підприємства: поняття, еволюція концепції
2. Місія та цілі підприємства.
3. Стратегічний контекст підприємства.
4. Оцінювання зовнішнього середовища підприємства.
5. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства.
6. Стратегії бізнесу.
7. Стратегія диверсифікації діяльності підприємства.
8. Стратегії зовнішнього розвитку підприємства.
9. Корпоративна стратегія підприємства.
10. Матричні методи у формуванні корпоративної стратегії підприємства.
11. Альтернативність у стратегічному виборі.
12. Декомпонування корпоративної стратегії підприємства.
13. Загальна характеристика функціональної стратегії.
14. Стратегічні аспекти у функціональних сферах діяльності підприємства.
15. Сучасний стан і перспективи розвитку стратегічного управління в Україні.

Потенціал і розвиток підприємства

1. Сутнісна характеристика потенціалу підприємства.
2. Структура і графоаналітична модель потенціалу підприємства.
3. Формування потенціалу підприємства: поняття і загальна модель.
4. Особливості формування виробничого потенціалу підприємства.
5. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства.
6. Теоретичні основи оцінювання потенціалу підприємства.
7. Методичні підходи до оцінювання потенціалу підприємства.
8. Оцінювання вартості земельної ділянки, будівель і споруд.
9. Оцінювання ринкової вартості машин і обладнання.
10. Нематеріальні активи підприємства і методи їх оцінювання.
11. Трудовий потенціал підприємства і його оцінювання.
12. Оцінювання вартості бізнесу.
13. Прикладні аспекти оцінювання потенціалу підприємства.

14. Розвиток підприємства: зміст, сучасні концепції та передумови.
15. Методичні підходи до визначення резервів розвитку підприємства та його потенціалу.

Система показників в економіці

1. Методологічні засади побудови показників для оцінки діяльності підприємства.
2. Економічний механізм використання показників в господарській діяльності.
3. Інформаційні ресурси для побудови показників.
4. Методи дослідження показників.
5. Показники формування та використання ресурсів підприємства.
6. Показники фінансового стану підприємства.
7. Показники ефективності господарської діяльності.
8. Показники інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.
9. Показники організації господарської діяльності.

Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків

1. Сутисна характеристика господарських рішень.
2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності.
3. Методичні основи підготовки господарських рішень.
4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.
5. Прогнозування та аналіз господарських рішень.
6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.
7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.
8. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень.
9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.
10. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику.
11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях.
12. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику.
13. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків.
14. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків.
15. Основи ризик-менеджменту.
16. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику.

2. ЗРАЗОК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ ДЛЯ ВСТУПУ З МЕТОЮ НАВЧАННЯ ТА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ СПЕЦІАЛІСТ ТА МАГІСТР

*2.1. Методичні вказівки до вирішення тестових завдань
вступних випробувань для вступу з метою навчання та
здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст та
магістр*

РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Для здійснення господарської діяльності підприємства необхідні засоби виробництва: будівлі, машини, обладнання, сировина, матеріали, паливо тощо. У сукупності вони складають активи підприємства. Стан та ефективність використання активів безпосередньо впливає на виконання виробничої програми підприємства й можливість отримання прибутку. Залежно від характеру обороту активи підприємства поділяються на необоротні та оборотні. Діяльність підприємств значною мірою залежить від їх забезпеченості активами та ефективності їх використання. Основними показниками, що характеризують формування активів підприємства є:

1. Сума оборотних активів за балансовою вартістю

Оборотні активи – це сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів та фондів обігу.

До оборотних активів підприємства належать виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість та грошові кошти. Виробничі запаси включають сировину, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі матеріали, куплені напівфабрикати, паливо, запасні частини, тару та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) обслуговування виробництва й адміністративних потреб. Виробничі запаси становлять більшу частину оборотних активів виробничого підприємства.

Незавершене виробництво – це предмети праці, обробка або переробка яких на підприємстві ще не завершена. Вони знаходяться безпосередньо на робочих місцях у виробничих цехах або в процесі транспортування від одного виробничого підрозділу до іншого. Вироби, обробка яких повністю закінчена у даному виробничому підрозділі, але вони не потребують подальшої обробки в інших виробничих цехах, називаються напівфабрикатами власного виготовлення.

Витрати майбутніх періодів — це грошові витрати, які зроблено в даний період, але які буде відшкодовано за рахунок собівартості продукції (роботи, послуг) у наступні періоди. До них належать витрати на підготовку виробництва, освоєння випуску нових виробів, раціоналізацію і винахідництво, придбання науково-технічної та економічної інформації, передплату періодичних видань тощо.

Товари — це матеріальні цінності, що придбані та зберігаються підприємством для їх подальшого перепродажу.

Готова продукція — це вироби підприємства, обробка яких закінчена і вони пройшли випробування, відповідають технічним умовам і стандартам та укомплектовані згідно з договорами із покупцями та замовниками. Поки виготовлена підприємством продукція не оплачена, вона належить підприємству.

Дебіторська заборгованість або кошти підприємства в розрахунках це заборгованість покупців або замовників за відвантажену їм продукцію, виконані роботи або надані підприємством послуги. Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли імобілізація власних оборотних активів стає дуже не вигідною.

Грошові кошти підприємства — це частина оборотних активів підприємства, що не бере безпосередньої участі у виробничому процесі, але використовується ним для створення необхідних йому матеріальних ресурсів: матеріалів, сировини, запасних частин тощо. Грошові кошти знаходяться в касі підприємства, на поточних та інших рахунках у банках і можуть бути використані для поточних операцій. Підприємство може мати грошові кошти не лише в національній, а й в іноземній валюті.

До коштів підприємства в розрахунках належить заборгованість покупців або замовників за відвантажену їм продукцію, виконані роботи або надані підприємством послуги.

Зміна структури активів підприємства в бік збільшення частки оборотних активів може вказувати на:

- формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності засобів підприємства;
- відволікання частини поточних активів на кредитування споживачів товарів (робіт, послуг) підприємства, дочірніх підприємств та інших дебіторів, що свідчить про фактичну імобілізацію цієї частини оборотних активів із виробничого циклу;
- згортання виробничої бази;
- викривлення результатів оцінки основних фондів внаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку та інше.

2. Залишкова вартість основних засобів

Залишкова вартість основних засобів характеризує реальну їхню вартість, ще не перенесену на вартість виготовленої продукції (виконаної роботи, наданої послуги). Вона є розрахунковою величиною і визначається як різниця між повною первісною вартістю та накопиченою на момент обчислення сумою спрацювання основних засобів (знос).

3. Валюта балансу

Валюта балансу є сумою всіх показників в активі або пасиві балансу в гривнях. Зростання валюти балансу порівняно з попереднім періодом є позитивною динамікою, проте слід звернути увагу на те, за рахунок чого вона зросла. Збільшення за рахунок росту власного капіталу є позитивною ознакою, однак при зростанні тільки боргових зобов'язань варто замислитись. Негативним чинником є одночасне збільшення кредиторської заборгованості при низькій ліквідності активів. Зменшення валюти балансу свідчить про деяке згортання діяльності підприємства.

4. Величина власного капіталу.

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток. Відомості про розміри статутного і резервного капіталу містяться у статуті підприємства. Показник розміру власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства, є основою для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності.

5. Середньорічна вартість необоротних активів

Необоротні активи підприємства – це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності. У практиці до них належать засоби виробництва з тривалістю використання понад рік.

Середньорічну вартість необоротних активів ($HA_{cp.g}$) визначають за формулою:

$$HA_{cp.g} = \frac{(Зв_{np} + Зв_{кр})}{2}, \quad (1)$$

де $Зв_{np}$ – залишкова вартість необоротних активів на початок року, грн.;

$Зв_{кр}$ – залишкова вартість необоротних активів на кінець року, грн.;

6. Сума необоротних активів за залишковою вартістю

До складу необоротних (довгострокових) активів підприємства відносять:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- капітальні інвестиції;
- довгострокові фінансові вкладення (інвестиції);
- довгострокову дебіторську заборгованість;
- інші довгострокові активи (музейні експонати, бібліотечні фонди, МШП із тривалістю використання понад рік, природні ресурси тощо).

Сума необоротних активів за залишковою вартістю визначається як різниця між первісною вартістю та сумою накопиченого зносу (амортизацією) необоротних активів підприємства.

7. Сума дебіторської заборгованості

У найзагальнішому вигляді зміни в обсязі дебіторської заборгованості за звітний період можуть бути охарактеризовані даними горизонтального та вертикального аналізу балансу.

8. Величина зобов'язань підприємства

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;
- непередбачені зобов'язання.
- доходи майбутніх періодів.

Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання – це всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові фінансові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання.

Поточні зобов'язання включають:

- короткострокові кредити банків;
- поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- короткострокові векселі видані;

- кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточну заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, за розрахунками з бюджетом, за розрахунками з позабюджетних платежів, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками з учасниками, за розрахунками із внутрішніх розрахунків;
- інші поточні зобов'язання.

9. Середньорічна вартість оборотних активів

Середньорічну вартість оборотних активів ($OA_{cp.г}$) визначають за формулою:

$$OA_{cp.г} = \frac{(BOA_{np} + BOA_{kr})}{2}, \quad (2)$$

де BOA_{np} – вартість оборотних активів на початок року, грн.;

BOA_{kr} – вартість оборотних активів на кінець року, грн.;

10. Частка основних засобів в загальній структурі активів підприємства

Визначити частку основних засобів в загальній структурі активів підприємства ($\chi_{OЗ}$) можна за формулою:

$$\chi_{OЗ} = \frac{Зв}{ВБ} \times 100\%, \quad (3)$$

де $Зв$ – залишкова вартість основних засобів, грн.;

$ВБ$ – валюта балансу, грн.

11. Абсолютна зміна валюти балансу

Абсолютна зміна валюти балансу ($\Delta ВБ$) визначається за формулою:

$$\Delta ВБ = ВБ_{np} - ВБ_{kr}, \quad (4)$$

де $ВБ_{np}$ – валюта балансу на початок року, грн.;

$ВБ_{kr}$ – валюта балансу на кінець року, грн.

12. Частка оборотних активів за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства

Частка оборотних активів (χ_{OA}) за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства визначається за формулою:

$$\chi_{OA} = \frac{BOA}{ВБ} \times 100\%, \quad (5)$$

де BOA – вартість оборотних активів, грн.;

$ВБ$ – валюта балансу, грн.

13. Величина поточних зобов'язань підприємства

Величина поточних зобов'язань підприємства ($ПЗ$) визначається наступним чином:

$$ПЗ = ККБ + КрЗ + ПЗзР, \quad (6)$$

де $ККБ$ – короткострокові кредити банків, грн.;

$КрЗ$ – кредиторська заборгованість, грн.;

ПЗЗР – поточні зобов'язання за розрахунками.

14. Середньорічна вартість активів підприємства

Середньорічну вартість активів ($BA_{cp.s}$) (необоротних та оборотних)

визначають за формулою:

$$BA_{cp.s} = \frac{(BA_{np} + BA_{kp})}{2}, \quad (7)$$

де BA_{np} – вартість активів на початок періоду, грн.;

BA_{kp} – вартість активів на кінець періоду, грн.;

15. Частка необоротних активів за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства

Частка необоротних активів за балансовою вартістю в загальній сумі активів підприємства визначається за формулою:

$$Ч_{на} = \frac{ЗВ}{ВБ} \times 100\%, \quad (8)$$

де $ЗВ$ – залишкова вартість необоротних активів, грн.;

$ВБ$ – валюта балансу, грн.

16. Частка власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства

Частка власного капіталу в загальній структурі капіталу підприємства визначається за формулою:

$$Ч_{вк} = \frac{ВК}{ВБ} \times 100\%, \quad (9)$$

де $ВК$ – власний капітал, грн.;

$ВБ$ – валюта балансу, грн.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Процес здійснення господарської діяльності підприємства передбачає ефективне поєднання великої кількості організаційних, трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів. Даний ефект вимірюється шляхом співставлення отриманого результату з витратами на його досягнення. Якість і обсяг виробленої продукції, рівень собівартості, продуктивність праці, операційний та чистий прибуток характеризують економічні результати діяльності підприємства. Аналіз результатів діяльності підприємства можна здійснювати за допомогою показників:

1. Виручка від реалізації продукції підприємства (з ПДВ)

Виручка від реалізації готової продукції визначається в залежності від вартості одиниці та обсягу продукції за формулою:

$$B = \text{Вод} \times O, \quad (10)$$

де Вод – вартість одиниці продукції, грн/од.; О – річний обсяг готової продукції, од.

У випадку якщо відомо скільки становить чистий дохід підприємства, то виручку від реалізації продукції можна визначити за формулою:

$$B = \text{ЧД} + \text{ПДВ} \quad (11)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства, грн.; ПДВ - податок на додану вартість (20%).

2. Ціна реалізації продукції (без ПДВ)

Ціна реалізації (Ц) одиниці продукції, товарів, робіт, послуг (розрахункова), грн., визначається за формулою:

$$C = \text{ВСО} + \text{AB} + \text{BЗ} + \text{CB} + \text{PP}, \quad (12)$$

де ВСО – виробнича собівартість одиниці продукції, товарів, робіт, послуг, грн.; АВ, ВЗ, СВ, РР – розподілена частка, відповідно, адміністративних витрат, витрат на збут, витрат на соціальні потреби, рівень рентабельності підприємства, грн.

Ціна реалізації одиниці товару (Цт) в торговельному підприємстві (розрахункова) є сумою ціни придбання товару, торговою націнкою, податкових зобов'язань.

У випадку якщо відомо скільки становить чистий дохід підприємства, то ціну реалізації продукції (Цпр) (грн.) без ПДВ можна визначити за формулою:

$$\text{Цпр} = \text{ЧД} / O, \quad (13)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн.; О – річний обсяг готової продукції, од.

3. Ціна реалізації продукції (з ПДВ)

Ціна реалізації одиниці продукції з ПДВ обраховується як ціна реалізації без ПДВ плюс податок на додану вартість (ПДВ).

4. Величина валового прибутку підприємства

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

5. Величина операційного прибутку підприємства

Прибуток (збиток) від операційної діяльності (ОПП) визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу за вирахуванням витрат періоду: адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат і обраховується за формулою:

$$\text{ОПП} = \text{ЧД} + \text{ІОД} - \text{СР} - \text{ІОВ} - \text{AB} - \text{BЗ}, \quad (14)$$

де ЧД – чистий дохід основної операційної діяльності, грн.; СР –

собівартість реалізованої продукції грн.; АВ – адміністративні витрати, грн.; ВЗ – витрати на збут, грн.; ІОД – інші операційні доходи; ІОВ – інші операційні витрати, грн..

6. Чистий прибуток підприємства (за декларацією)

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, (збитку) та податків з прибутку.

Прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

Чистий прибуток (збиток) згідно декларації про прибуток підприємства можна визначити виходячи з розміру податку на прибуток та діючої ставки податку на прибуток.

7. Величина змінних витрат

Змінними називають такі витрати, величина яких безпосередньо залежить від масштабів виробництва продукції і характеризують собівартість реалізованої продукції. До таких витрат відносять вартість сировини, витрати на матеріали та напівфабрикати, паливно-мастильні матеріали, амортизація виробничого обладнання, витрати на оплату праці найманих працівників і працівників підприємства, які виконують основну роботу, нарахування на оплату праці, інші операційні витрати.

8. Величина операційних витрат підприємства

Операційні витрати визначаються за формулою:

$$ОВ = МВ + ОП + АМ + СЗ + ІН \quad (15)$$

де МВ – матеріальні витрати, грн. ; ОП – витрати на оплату праці основних робітників, грн.; АМ – амортизаційні відрахування, грн.; СЗ – відрахування на соціальні заходи, грн.; ІН – інші витрати, грн.

9. Виробнича собівартість одиниці реалізованої продукції

Виробнича собівартість одиниці продукції розраховується як ділення змінних витрат на виробництво продукції на об'єм продукції, що виробляється за рік.

10. Величина постійних витрат підприємства

Постійні – це такі витрати, що безпосередньо не змінюються при збільшенні або зменшенні масштабів виробництва в короткостроковому періоді. До яких відносять: амортизацію загальнопромислових приміщень, заробітну плату управлінських працівників, страхові платежі, ремонт адміністративних приміщень, витрати на збут.

11. Темп приросту операційних витрат підприємства

Темп приросту операційних витрат підприємства ($T_{(OB)}$) можна визначити за формулою:

$$T_{(OB)} = \left(\frac{OB_{зв}}{OB_{баз}} - 1 \right) \cdot 100\%, \quad (16)$$

де $OB_{зв}$ – операційні витрати за звітний період (на кінець року), грн.; $OB_{баз}$ – операційні витрати за базовий період (на початок року), грн.

12. Частка елемента витрат підприємства в загальній величині операційних витрат визначається як ділення окремого елемента до загальної суми операційних витрат підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Визначення ефективності виробництва полягає в оцінці його результатів. При цьому в системі показників ефективності виробництва можна виділити такі групи показників: ефективності використання необоротних та оборотних активів, ефективності використання праці та капітальних вкладів, узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства. Основними з показників даного розділу є:

1. Коефіцієнт зносу основних засобів

Коефіцієнт зносу основних засобів ($K_{зн}$), що відображає частку вартості основних засобів, уже перенесену на вартість виготовленої підприємством продукції, і, водночас, характеризує ступінь зносу основних засобів підприємства станом на певну дату. Коефіцієнт обчислюється як відношення суми накопиченого зносу до первісної вартості основних засобів:

$$K_{зн} = \frac{C_{зн}}{ПВ}, \quad (17)$$

де $C_{зн}$ – знос основних засобів (накопичена амортизація) на кінець року, грн.; $ПВ$ – первісна вартість основних засобів на кінець року, грн.

2. Коефіцієнт придатності основних засобів

Коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{прид}$) характеризує незношену частку основних засобів підприємства станом на певну дату. Він обчислюється за формулою:

$$K_{прид} = \frac{ЗВ}{ПВ}, \quad (18)$$

де ЗВ – залишкова вартість основних засобів на кінець року, грн.
Між коефіцієнтами зносу та придатності існує такий зв'язок $K_{зн} + K_{прд} = 1$

3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів

Коефіцієнт оборотності (Коб) характеризує кількість оборотів оборотних активів за певний період, як правило, за рік. Обчислюється за формулою:

$$K_{об} = \frac{ЧД}{ОАср.в}, \quad (19)$$

де ЧД – чистий дохід, грн., ОАср.в. – середньорічна вартість оборотних активів, грн.

4. Фондовіддача

Фондовіддача – це відношення обсягу випущеної продукції у вартісному вигляді до середньорічної вартості основних фондів (засобів).

5. Фондомісткість

Фондомісткість – це показник зворотній до фондовіддачі; характеризує, яка частина середньорічної вартості основних фондів (засобів) припадає на 1 грн. випущеної підприємством продукції. Визначається як відношення середньорічної вартості основних фондів (засобів) до обсягу випущеної підприємством продукції.

6. Продуктивність праці працівників підприємства у вартісному вираженні

Продуктивність праці працівників підприємства (ПП) характеризує рівень ефективності використання трудових ресурсів підприємства та здатність праці створювати за одиницю часу певну кількість матеріальних благ. Визначається за формулою:

$$ПП = \frac{ЧД}{СОП}, \quad (20)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства, грн.;

СОП – середньорічна чисельність працівників підприємства, чол.

7. Рентабельність активів підприємства за чистим прибутком

Показник рентабельності активів використовується, якщо досліджується ефективність постійних довгострокових вкладень усіх інвесторів для забезпечення господарської діяльності підприємства. Рентабельність активів дозволяє провести порівняння прибутковості різних підприємств, він вимірює, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства, незалежно від того чи є вони власністю цього підприємства, чи одержані в борг. Такий підхід дозволяє порівнювати прибутковість підприємств з різною структурою

активів і визначається за формулою:

$$PA = \frac{ЧП}{Аср.в}, \quad (21)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, грн.; Аср.в. – середньорічна вартість активів, грн...

8. Рентабельність операційної діяльності підприємства за операційним прибутком (Род)

Рентабельність операційної діяльності свідчить про ефективність операційних витрат, пов'язаних з формуванням виробничої собівартості, загальногосподарським управлінням, збутовою діяльністю та іншими операційними витратами. Ці витрати безпосередньо беруть участь у виготовленні та реалізації продукції і створюють прибуток від операційної діяльності, а показник рентабельності показує суму прибутку, одержану в розрахунку на 1 грн. цих витрат.

$$Род = \frac{Под}{ОВ} \times 100\%, \quad (22)$$

де Под –прибуток від операційної діяльності, грн.; ОВ – операційні витрати, грн.

9. Рентабельність власного капіталу підприємства за чистим прибутком

Рентабельність власного капіталу (Рвк) відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів:

$$P_{вк} = \frac{ЧП}{ВК} \times 100\%, \quad (23)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства, грн.; ВК – власний капітал підприємства, грн.

10. Рентабельність продажу продукції (чистого доходу) за чистим прибутком підприємства

Рентабельність продажу продукції (P_{np}) або обороту визначається за формулами:

$$P_{np} = \frac{ЧП}{ЧД} \times 100\%, \quad (24)$$

11. Рентабельність виду продукції підприємства

Рентабельність конкретного виду продукції розраховується за формулою:

$$Pi = \frac{ВП_i}{ВС_i} \times 100\%, \quad (25)$$

де P_i – рентабельність конкретного і-го виду продукції, %;

$ВС_i$ – виробнича собівартість конкретного і-го виду продукції, грн.;

$ВП_i$ – валовий прибуток від і-го виду продукції, грн.

12. Фондоозброєність працівників підприємства

Фондоозброєність (Фозб,) визначає частку вартості основних фондів засобів, яка припадає на одного працівника промислово- виробничого персоналу і характеризує ступінь його озброєності фондами. Обчислюється за формулою:

$$Фозб = \frac{ОЗср.в}{СОП}, \quad (26)$$

де ОЗср.в - середньорічна вартість основних фондів (засобів), грн.;
СОП – середньорічна чисельність працівників, осіб.

13. Рівень платоспроможності підприємства

Платоспроможність є відносним показником інтенсивності, який визначається шляхом відношення двох різноіменних величин. За чисельник цього відношення береться величина явища (показник вартості об'єктів платіжних засобів), ступінь поширення якого вивчається, а у знаменнику – величина того середовища (поточних зобов'язань), в якому розвивається (поширюється) це явище. Загальна платоспроможність – відносна величина інтенсивності, показує, скільки одиниць платіжних засобів припадає на одиницю поточних зобов'язань і обраховується за формулою:

$$ПЛП = \frac{ПЗ}{ОАср.в}, \quad (27)$$

де ПЛП – платоспроможність підприємства;

ПЗ – поточні зобов'язання, грн., ОАср.в. – середньорічна вартість оборотних активів, грн.

14. Мінімальний обсяг реалізації підприємства

Операційна діяльність з виготовлення продукції або надання послуг вважається врівноваженою, коли виручка від продажу цієї продукції/послуг (дохід) дорівнює сукупним витратам. Цей обсяг продукції називають також точкою безбитковості або мінімальним обсягом реалізації продукції (N_6) і обраховують аналітичним методом:

$$N_6 = \frac{C_{п}}{Ц - C_{з0}}, \quad (28)$$

де Сп – постійні витрати підприємства за умови виробництва конкретного виду продукції, грн.; Ц – ціна одиниці продукції, грн. ; Сз – змінні витрати на одиницю продукції, грн.

РОЗДІЛ 4. ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Всі явища та процеси господарської діяльності підприємств знаходяться у взаємозв'язку, взаємозалежності між собою. Пізнати

сутність і розвиток будь-якого досліджуваного явища можна за умови розкриття його внутрішнього змісту, з'ясування взаємозв'язку його складових. Тому важливим методологічним питанням аналізу господарської діяльності є вивчення і вимірювання впливу факторів на величину досліджуваних економічних показників. Методика комплексного та системного вивчення і вимірювання впливу факторів на величину результативних показників називають факторним аналізом.

Кожний економічний показник при факторному аналізі розглядається по складовим частинам як результат впливу на нього окремих факторів. Фактор – причина, рушійна сила будь-якого процесу, явища, що визначає його характер та окремі риси. Під економічним факторним аналізом розуміють поступовий перехід від початкової системи (базової) до кінцевої системи, розкриття повного набору прямих, кількісно вимірювальних, факторів, які впливають на зміну результативних показників.

В аналізі господарської діяльності розрізняють два основні підходи до вивчення закономірностей: детермінований аналіз; стохастичний аналіз.

Детермінований аналіз спрямований на вивчення прямих зв'язків між результативними та факторними показниками, або функціональних зв'язків: $N = R * B$

Стохастичний аналіз спрямований на вивчення непрямих зв'язків. Ним користуються коли неможливо побудувати пряму детерміновану модель (наприклад, зв'язок між кваліфікацією робітників та виробітком).

В детермінованому моделюванні факторних систем виділяють наступні основні типи факторних систем:

1. *Аддитивна модель:*

$$y = \sum_{i=1}^n x_i = x_1 + x_2 + \dots + x_n \quad (29)$$

2. *Мультиплікативна модель:*

$$y = \prod_{i=1}^n x_i = x_1 \times x_2 \times \dots \times x_n \quad (30)$$

3. *Кратна модель:*

$$y = \frac{x}{x_2} \quad \text{або} \quad y = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{x_{i+1}} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{x_{i+1}} \quad (31)$$

де y – результативний показник;

x_i – фактори або факторні показники.

Детерміноване моделювання є основою для кількісної оцінки значення окремих факторів в динаміці зміни узагальнюючого показника.

Основні етапи проведення факторного аналізу:

1. Характеристика мети та об'єкта моделювання. При цьому проводиться загальна оцінка стану об'єкта; порівняння реального стану з планом, попереднім періодом роботи, нормативними значеннями, середніми показниками по галузі.

2. Математична формалізація даних. На цьому етапі визначається загальний функціональний вид залежності результативного показника від факторних.

3. Оцінювання параметрів моделі передбачає визначення абсолютного значення впливу окремого факторного показника на результативний показник. Для дослідження поставлених завдань можна використати наступні методи:

3.1. **Метод ланцюгових підстановок.** Полягає в тому, що для визначення ступеню впливу на результат окремих факторів поступово замінюють базисну величину фактора (y_0), вплив якого визначається, досліджуваною величиною (y_1) у поточному часовому періоді. Отже, це може бути представлено наступним чином:

базова модель:

$$y_0 = a_0 \times b_0 \times c_0 \quad (32)$$

послідовна зміна кожного з показників в моделі:

$$\begin{aligned} y_{ym1} &= a_1 \times b_0 \times c_0 \\ y_{ym2} &= a_1 \times b_1 \times c_0 \end{aligned} \quad (33)$$

$$y_1 = a_1 \times b_1 \times c_1$$

розрахунок відхилень результативного показника за рахунок окремих факторів:

$$\begin{aligned} \Delta y(a) &= y_{ym1} - y_0 \\ \Delta y(b) &= y_{ym2} - y_{ym1} \\ \Delta y(c) &= y_1 - y_{ym2} \end{aligned} \quad (34)$$

перевірка правильності розрахунків:

$$\Delta y = y_1 - y_0 = \Delta y(a) + \Delta y(b) + \Delta y(c) \quad (35)$$

3.2. В багатьох випадках, особливо при аналізі впливу великої кількості факторів, які знаходяться у взаємозв'язку з досліджуваним показником у вигляді добутку, можна користуватися **методом**

абсолютних різниць без визначення ланцюгових підстановок.

Першим кроком є розрахунок відхилення по кожному показнику, яке може бути позитивним або від'ємним:

$$\begin{aligned} y_0 &= a_0 \times b_0 \times c_0 \\ y_1 &= a_1 \times b_1 \times c_1 \end{aligned} \quad \text{—} \quad (36)$$

$$\Delta y = \Delta a \Delta b \Delta c$$

Далі визначаємо абсолютне значення впливу окремих факторів:

$$\begin{aligned} \Delta y(a) &= \Delta a \times b_0 \times c_0 \\ \Delta y(b) &= a_1 \times \Delta b \times c_0 \\ \Delta y(c) &= a_1 \times b_1 \times \Delta c \end{aligned} \quad (37)$$

перевірка правильності розрахунків:

$$\Delta y = y_1 - y_0 = \Delta y(a) + \Delta y(b) + \Delta y(c) \quad (38)$$

Існують також й інші методи оцінки впливу окремих факторів на результуючий показник:

- 3.3. інтегральний метод;
- 3.4. метод кореляції;
- 3.5. індексний метод;
- 3.6. балансовий метод.

4. Аналіз та інтерпретація результатів. На цьому етапі проводиться узагальнення розрахованої інформації, що дозволяє синтезувати результати моделювання, дослідити складний комплекс економічних факторів, виявити найважливіші з них, розкривають причини змін найважливіших факторів, виявляють резерви покращення роботи, роблять висновки з оцінкою отриманих результатів, розробляють заходи по усуненню виявлених недоліків, подальшому покращенню всієї господарської діяльності підприємства.

ПРИКЛАД ФУНКЦІОНАЛЬНОГО РОЗВ'ЯЗКУ

Оцінку впливу факторів на результативний показників покажемо на прикладі показника фондовіддачі активної частини основних засобів, яка буде залежати від кількості одиниць виробничого обладнання, часу, відпрацьованого одиницею обладнання, виробітку та середньорічної вартості активної частини основних засобів. Результативний показник — фондовіддача. Ставиться мета дослідити зміну цього показника під впливом відхилень від базового рівня ряду факторів: середньорічної кількості обладнання, часу відпрацьованого одиницею обладнання, виробітку продукції на 1 машино-годину, середньорічної вартості основних виробничих засобів активної

частини.

Функціональна залежність цих показників можна представити у наступному вигляді:

$$\Phi_{\theta_a} = \frac{k \times \mathcal{Q}_{од.обл.} \times B}{CpBOZ_a} \quad (39)$$

де k – середньорічна кількість обладнання;

$\mathcal{Q}_{од.обл.}$ – час відпрацьований одиницею обладнання (у год.);

B – виробіток продукції на 1 машино-годину;

$CpBOZ_a$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів активної частини.

Показники роботи та ефективності використання обладнання на підприємстві наведені в таблиці:

№ з/п	Фактори	2009 Базовий період	2010 Поточний (звітний) період	Відхилення 2010 до 2009
1	Середньорічна кількість обладнання	47	45	-2
2	Час відпрацьований одиницею обладнання, тис. год.	1200	1250	+50
3	Виробіток продукції на 1 машино-годину	40	35	-5
4	Середньорічна вартість основних виробничих засобів активної частини, тис. грн.	300	250	-50
5	Фондовіддача	7,52	7,88	0,36

1) Розрахуємо базисний рівень результативного показника – фондовіддачі:

$$\Phi_{\theta_0} = \frac{k_0 \times \mathcal{Q}_{од.обл.0} \times B_0}{CpBOZ_{a0}} = \frac{47 \times 1200 \times 40}{300000} = 7,52;$$

2) Розрахуємо умовні результативні показники при послідовній заміні базисних величин на звітні:

$$\Phi_{\theta_{ум1}} = \frac{k_1 \times \mathcal{Q}_{од.обл.0} \times B_0}{CpBOZ_{a0}} = \frac{45 \times 1200 \times 40}{300000} = 7,2;$$

$$\Phi_{\theta_{ум2}} = \frac{k_1 \times \mathcal{Q}_{од.обл.1} \times B_0}{CpBOZ_{a0}} = \frac{45 \times 1250 \times 40}{300000} = 7,5;$$

$$\Phi_{\theta_{ум3}} = \frac{k_1 \times \mathcal{Q}_{од.обл.1} \times B_1}{CpBOZ_{a0}} = \frac{45 \times 1250 \times 35}{300000} = 6,56;$$

3) Визначаємо рівень фондовіддачі у поточному часовому періоді:

$$\Phi_{\text{в}_1} = \frac{k_1 \times \text{Ч}_{\text{од.обл.1}} \times B_1}{\text{СрВОЗ}_{\text{а1}}} = \frac{45 \times 1250 \times 35}{250000} = 7,88.$$

3) Розрахуємо вплив кожного фактора:

- зміна середньорічної кількості обладнання:

$$\Delta\Phi_{\text{в}}(k) = \Phi_{\text{в}_{\text{ум1}}} - \Phi_{\text{в}_0} = 7,2 - 7,52 = -0,32;$$

- зміна часу відпрацьованого одиницею обладнання:

$$\Delta\Phi_{\text{в}}(\text{Ч}_{\text{од.обл.}}) = \Phi_{\text{в}_{\text{ум2}}} - \Phi_{\text{в}_{\text{ум1}}} = 7,5 - 7,2 = 0,3;$$

- зміна виробітку продукції на 1 машино-годину:

$$\Delta\Phi_{\text{в}}(B) = \Phi_{\text{в}_{\text{ум3}}} - \Phi_{\text{в}_{\text{ум2}}} = 6,56 - 7,5 = -0,94;$$

- зміна середньорічної вартості основних виробничих засобів активної частини:

$$\Delta\Phi_{\text{в}}(\text{СрВОЗ}_{\text{а}}) = \Phi_{\text{в}_1} - \Phi_{\text{в}_{\text{ум3}}} = 7,88 - 6,56 = 1,32.$$

4) Визначимо баланс відхилень (для перевірки правильності розрахунків):

$$\Phi_{\text{в}_1} - \Phi_{\text{в}_0} = \Delta\Phi_{\text{в}}(k) + \Delta\Phi_{\text{в}}(\text{Ч}_{\text{од.обл.}}) + \Delta\Phi_{\text{в}}(B) + \Delta\Phi_{\text{в}}(\text{СрВОЗ}_{\text{а}})$$

$$7,88 - 7,52 = -0,32 + 0,3 - 0,94 + 1,32$$

$$0,36 = 0,36$$

ВИСНОВОК

Розрахувавши вплив зміни факторів на величину результативного показника (фондовіддачі), можна зробити наступні висновки:

- за рахунок зменшення середньорічної кількості обладнання на 2 одиниці фондовіддача зменшилася на 0,32;

- збільшення часу, відпрацьованого одиницею обладнання, на 50 тис. год. призвело до зростання фондовіддачі на 0,3;

- за рахунок зменшення обсягу виробітку продукції на 5 одиниць фондовіддача також зменшилася на 0,94;

- при зменшенні середньорічної вартості виробничих засобів активної частини на 50 тис. грн. значення фондовіддачі зросло на 1,32.

Наведені дані свідчать, що негативно вплинули на рівень фондовіддачі такі фактори, як середньорічна кількість обладнання та виробіток продукції на 1 машино-годину. А позитивно вплинули на рівень фондовіддачі такі фактори, як час відпрацьований одиницею обладнання та середньорічна вартість виробничих основних засобів активної частини.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КАРТКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзаменаційні картка складається з 15-ти тестових завдань, по питанням з дисциплін Економіка підприємства, Проектний аналіз, Економіка і організація інноваційної діяльності, Планування та контроль на підприємстві, Стратегія підприємства, Потенціал і розвиток підприємства, Система показників в економіці та Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків внесеним в програму.

Кожне правильно вирішене тестове завдання оцінюється залежно від розділу, до якого відноситься завдання:

Розділ 1. Оцінка формування майна підприємства – кожна вірна відповідь за тестами оцінюється в чотири бали;

Розділ 2. Аналіз результатів діяльності підприємства – кожна вірна відповідь за тестами оцінюється в шість балів;

Розділ 3. Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства – кожна вірна відповідь за тестами оцінюється в вісім балів;

Розділ 4. Факторний аналіз показників діяльності підприємства – тест 15, загальна кількість балів -20, при вірній відповіді щодо одного фактора – 10 балів.

У разі наявності виправлень відповідь не зараховується. Тестові бали, отримані студентами, за таблицею 4 переводяться в рейтингову шкалу від 100 до 200 балів.

Зарахування для навчання в Житомирський державний технологічний університет здійснюється за рейтинговою системою. Рекомендованими до зарахування до ЖДТУ на навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст», «магістр» можуть бути вступники, які набрали не менше 124 балів по фаховим вступним випробуванням.

Таблиця 2

Переведення тестових балів, отриманих студентами при прийомі на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки спеціалістів та магістрів спеціальності „Економіка підприємства”, в рейтингову шкалу (від 100 до 200 балів)

<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100-200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100-200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100-200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100-200</i>	<i>Тестовий бал</i>	<i>Бал 100-200</i>
0-1	100	21	121	41	141	61	161	81	181
2	100	22	122	42	142	62	162	82	182
3	100	23	123	43	143	63	163	83	183
4	104	24	124	44	144	64	164	84	184
5	105	25	125	45	145	65	165	85	185
6	106	26	126	46	146	66	166	86	186
7	107	27	127	47	147	67	167	87	187
8	108	28	128	48	148	68	168	88	188
9	109	29	129	49	149	69	169	89	189
10	110	30	130	50	150	70	170	90	190
11	111	31	131	51	151	71	171	91	191
12	112	32	132	52	152	72	172	92	192
13	113	33	133	53	153	73	173	93	193
14	114	34	134	54	154	74	174	94	194
15	115	35	135	55	155	75	175	95	195
16	116	36	136	56	156	76	176	96	196
17	117	37	137	57	157	77	177	97	197
18	118	38	138	58	158	78	178	98	198
19	119	39	139	59	159	79	179	99	199
20	120	40	140	60	160	80	180	100	200

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства [Текст] / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - Вид. 2-ге, перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2000. - 528 с. (або пізніші видання).
2. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства [Текст] / Г.М. Тарасюк - К.: Каравела, 2005.
3. Шваб Л.І. Економіка підприємства [Текст] / Шваб Л.І. - К.: Каравела, 2004. - 568 с.
4. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства [Текст] / Ю.С. Цал-Цалко. - К.: ЦУЛ, 2002. - 647 с.
5. Цал-Цалко Ю.С. "Фінансовий аналіз" - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 566 с.
6. Цал-Цалко Ю.С., Холод Б.І. Економіка підприємства [Текст] / Цал-Цалко Ю.С., Холод Б.І. - Житомир: ЖІТІ, 2000. - 330с.

Додаткова література:

1. Антикризисное управление. В.И.Кошкин и др. [Текст]. - М.: ИНФРА-М, 1999. - 529 с.
2. Антикризисное управление [Текст] / Ред.Э.М.Коротков. - М.: ИНФРА-М, 2001. - 432 с.
3. Фінансова діяльність підприємства [Текст] / Бандура О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я.: Підр. - К.: Либідь, 2002. - 460 с.
4. Бердникова, Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия [Текст] / Т.Б. Бердникова. - М.: ИНФРА-М, 2001. - 215 с.
5. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств [Текст] : Фінанси під-в. - 2005. - № 3.
6. Бланк И.А. Управление использованием капитала [Текст] / Бланк И.А. - К.: Ника-Центр, 2000. - 656 с.
7. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия [Текст] / Бланк И.А. - К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. - 496 с.
8. Бланк, И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс [Текст] / И.А. Бланк. - 2-е изд., перераб. и доп. - К.: Эльга: Ника-Центр, 2004. - 656 с.
9. Бойчук І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник [Текст] / Бойчук І.М., Харів П.С. та ін., 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: "Каравела", 2001.
10. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. пос. [Текст] : Бондар Н.М. - К.: АСК, 2004. - 400 с.
11. Валдайцев, С.В. Антикризисное управление на основе инноваций: Учеб. пособ. [Текст] / С.В. Валдайцев. - Спб: С.-Пет. ун-т, 2001. - 232с.

12. Василенко В.А. Стратегічне управління [Текст] / Василенко В.А., Ткаченко Т.І. - К.: ЦУЛ, 2003. - 396с.
13. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. [Текст] / Василенко В.О. - К.: ЦУЛ, 2003. - 504 с.
14. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. пос. для студ. ВНЗ. [Текст] : Гетьман О.О., Шаповал В.М. - К.:ЦНЛ, 2006. - 488 с.
15. Грещак М.Г. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. [Текст] / Грещак М.Г., Коцюба О.С. - К.: КНЕУ, 2002. - 131 с.
16. Гришко Н. Місце процесу управління витратами в діяльності промислового підприємства [Текст] : // Економіст. - 2006. - № 11.
17. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. 2-е вид., перероб. і доп. [Текст] / Давидович І.Є.- Тернопіль: Економічна думка, 2004. - 228 с.
18. Економіка підприємства [Текст]: За ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. - К.: Ельга-Н, КНТ, 2007. - 780 с.
19. Економіка підприємства: теорія і практикум [Текст] : За ред. Міценко Н.Г., Ященко О.І.: Навч. пос. - Львів: "Магнолія-2006", 2008. - 688 с.
20. Зимин Н.Е. Анализ и диагностика финансового состояния предприятий [Текст] / Н.Е. Зимин. - М.: ЭКМОС, 2002. - 240 с.
21. Зятковський І.В. Фінанси підприємств [Текст] / І.В. Зятковський - К.: Кондор, 2003. - 386 с.
22. Іванов Ю., Котлярів Є. Реформована собівартість (калькулювання у промисловості) [Текст] : Бухгалтерія. - 2001. - 4 травня.
23. Інвестування. [Текст] :./За ред. Гриньової В.М. - Х.: ВД "ІНЖЕК", 2004. - 402 с.
24. Кардаш В.Я. Маркетингова товарна політика. [Текст] / Кардаш В.Я. - К.: КНЕУ, 2001. - 240 с.
25. Кейлер В.А. Экономика предприятия. Курс лекций. [Текст] / Кейлер В.А. - Новосибирск: Новос. Гос.академия экономики и управления, 1999.
26. Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків. [Текст] / Клименко С. М., Дуброва О. С. - К.: КНЕУ, 2005. - 252 с.
27. Ковтун О.І. Стратегія підприємства. [Текст] / Ковтун О.І. - Львів: ЛКА, 2004. - 385 с.
28. Колот А.М. Мотивація персоналу. [Текст] / Колот А.М. - К.: КНЕУ, 2002. - 337 с.
29. Кондукова Э.В. ABC: себестоимость без искажения [Текст] / Кондукова Э.В. - М.: Эксмо, 2008. - 288с.
30. Корпоративный менеджмент: Справочник для профессионалов [Текст] / Ред. И.И. Мазур. - М.: Высш. шк., 2003. - 1077 с.
31. Економіка підприємства [Текст] / Крайник О.П., Барвінська Є.С.

- Л.: Интеллект-захід, 2005. – 296 с.
32. Крамаренко В.І. Менеджмент [Текст] / Крамаренко В.І. - К.: ЦУЛ, 2000. - 248 с.
33. Крушельницька О.В. Управління витратами [Текст] / О.В. Крушельницька – Ж.: ЖДТУ, 2005. - 196 с.
34. Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия [Текст] / Э.И.Крылов, И.В.Журавкова. – М.: Финансы и статистика, 2001. - 384 с.
35. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [Текст] / Т.В. Майорова– К.: ЦУЛ, 2003. – 376 с.
36. Економіка підприємства [Текст] / З.О. Манів. – К.: Знання, 2004. – 580 с.
37. Михайлова Т., Миловидова Ю. Виробнича собівартість: деякі проблеми визначення [Текст] / Торгівля і ринок України. – 2002. – № 13.
38. Мишин, В.М. Исследование систем управления [Текст] / В.М. Мишин. - М.: ЮНИТИ, 2003. - 527 с.
39. Нємцов, В.Д. Стратегічний менеджмент [Текст] / В.Д. Нємцов, Л.Є. Довгань. - К.: УВПК ЕксОб, 2002. - 560 с.
40. Управление качеством продукции: [Текст] / Н.И. Новицкий. - Мн: Новое знание, 2001. - 237 с.
41. Онищенко В.О. Організація виробництва [Текст] / В.О. Онищенко – К.: Ліра, 2003. – 336 с.
42. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства [Текст] / О.О. Орлов – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
43. Партин Г.О. Бюджетування у системі управління витратами підприємства [Текст] / Фінанси України. - 2003. - №5.
44. Петрович Й.М. Економіка підприємства [Текст] / за заг.ред. Й.М.Петровича, Кіт А.Ф. та ін – Львів: “Новий світ-2000”, 2004. – 680с.
45. Пилипчик В.П. Промисловий маркетинг: [Текст] / В.П.Пилипчик – К.: ЦНЛ, 2005. – 264 с.
46. Ползунова, Н.Н. Исследование систем управления: [Текст] / Н.Н. Ползунова, В.Н. Краев. - М.: Академический Проект, 2004.- 176 с.
47. Примак Т.О. Економіка підприємства [Текст] / Т.О. Примак. – К.: Вікар, 2006. – 219 с.
48. Савицкая, Г.В. Экономический анализ [Текст] / Г.В. Савицкая. - 8-е изд., перераб. - БМ, 2003. - 640 с.
49. Семенов Г.А. Економіка підприємства: [Текст] / Г.А. Семенов – К.: ЦНЛ, 2005. – 328 с.
50. Сук П. Групування витрат виробництва в умовах ринку [Текст] / Економіка АПК. – 2000. – №1.
51. Тарасенко, Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства [Текст] / Н.В. Тарасенко.-2-ге вид. стер. - К.:Алерта, 2003. - 485 с.

52. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: [Текст] / О.О. Терещенко – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
53. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості (затв. Постанов. КИУ від 26.04.96 р. №473).
54. Тренев, Н.Н. Предприятие и его структура: Диагностика. Управление. Оздоровление [Текст] / Н.Н. Тренев. – М.: ПРИОР, 2000. – 240 с.
55. Управление затратами на предприятии [Текст] / В.Г. Лебедев и др.; Ред.: Г.А. Краюхин. – СПб: Бизнес-пресса, 2000. – 277 с.
56. Фатхутдинов Р.А. Организация производства [Текст] / Р.А. Фатхутдинов – М: ИНФРА-М, 2001. - 672 с.
57. Федюкин В.К. Методы оценки и управления качеством промышленной продукции [Текст] / Федюкин В.К., В.Д. Дурнев, В.Г. Лебедев. -2-е изд, перераб. и доп.. -М:Филинь; Рилант, 2001.-328 с.
58. Суша Г.З. Экономика предприятия [Текст] / В.Я. Хрипач, Суша Г.З.– Минск: Экономпресс, 2000.
59. Чаюн І.О. Планування виробничої програми підприємства та її ресурсне обґрунтування [Текст] / І.О. Чаюн, Бондар І.Ю. – К.: КНТЕУ, 2000. – 126 с.
60. Шершньова З.Є. Стратегічне управління [Текст] / З.Є. Шершньова - К.: КНЕУ, 2004. - 699 с.
61. Шеховцова В.А. Системний підхід до управління накладними витратами підприємств [Текст] / Економіка та держава. - 2008. - №7.
62. Экономика предприятия [Текст] / Под ред Волкова В.А. М.: Инфра, 1997.
63. Экономика предприятия [Текст] / Под ред. Горфинкеля В.Я. – М.: Юнити, 1996.
64. Экономика предприятия [Текст] / Под ред. Грузинова В.П.- М.: Юнити, 1998.
65. Экономика предприятия [Текст] / Под.ред. Сафонова Н.А.–М.: Юрист, 1998.
66. Экономическая стратегия фирмы [Текст] / Под ред. А.П. Градова. –3-е изд., испр.-СПб.: Спец-Лит, 2000.-589 с.
67. Яковлев Н.Я. Цены и ценообразование: [Текст] / Н.Я. Яковлев. -3-е изд, перераб. и доп.. -М: Маркетинг, 2001. -106 с.
68. Яценко В. Методи прогнозування виробничих витрат [Текст] / Бух. облік і аудит. – 2007. - №5.

*Голова фахової атестаційної комісії,
завідувач кафедри економіки ЖДТУ,
д.е.н., професор*

В.К. Данилко